

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการเรียนการสอนของอาศัยหลักสูตร เป็นแม่บทที่สำคัญ ฉะนั้นในบทนี้ จะกล่าวถึงความหมาย โครงสร้างของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และปัญหาที่ประสบจากการนำหลักสูตรไปใช้โดยอาศัยบทความและงานวิจัยที่ได้มีผู้ศึกษาและวิจัยไว้

หลักสูตร เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน เป็นกุญแจดอกแรกที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จทางการศึกษาในการสร้างคนให้มีคุณภาพ เพราะการศึกษาที่จัดขึ้นจะได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ย่อมต้องอาศัยหลักสูตรเป็นสำคัญ หลักสูตรจะเป็นเครื่องชี้ว่า ความมุ่งหมายในการให้การศึกษาเป็นเช่นไร เนื้อหามีมากน้อยเพียงใด อัตราเวลาเรียนเหมาะสมหรือไม่ จะใช้กระบวนการเรียนการสอนอย่างไร จะวัดและประเมินผลอย่างไร ถ้าการจัดหลักสูตรผิดพลาดหรือล้มเหลวเสียแต่แรกแล้ว ย่อมเป็นการยากที่จะทำให้การศึกษานั้นประสบผลสำเร็จ หลักสูตรกับการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก อาจถือได้ว่าหลักสูตรคือเครื่องประกันคุณภาพของการเรียนการสอน

ความหมายของหลักสูตร

ได้อรรถาธิบายความหมายของหลักสูตรไว้ต่าง ๆ กัน สุดแต่แต่ใครจะมองจากด้านใด เช่น คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้เป็น 3 นัยคือ

1. หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้อยู่ในระดับหรือระดับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาหรือสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่นหลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย

2. หลักสูตร หมายถึงโปรแกรมการศึกษาที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียน เพื่อรับประกาศนียบัตรต่าง ๆ หรือเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพ

3. หลักสูตร หมายถึงกลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน¹

ตามความหมายของ คาร์เตอร์ วิกุกต์ หลักสูตรจึงหมายถึงเนื้อหาทางรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง หนังสือหลักสูตรที่รวมวิชาทุกวิชาไว้ด้วยกัน และหมายถึงเค้าโครงการศึกษาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาและการจัดประสบการณ์

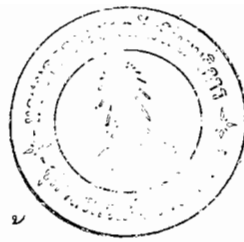
แกวตา คณะวรรณ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรโดยรวมเอาวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการจัดการ เรียนการสอนเนื้อหา และการวัดผลไว้ด้วยกันที่เกี่ยวเนื่องว่า "หลักสูตรคือการจัดการ เรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ"²

เอกวิทย์ ฌ ถกลาง กล่าวว่า หลักสูตรมีความหมายคลุมถึงตัวหลักสูตร ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดที่มุ่งให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน³

¹ Carter V. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1945), p. 113.

² แกวตา คณะวรรณ, "การสร้างหลักสูตร" ศึกษาศาสตร์ 3(มกราคม-เมษายน 2521) : 15 - 26.

³ เอกวิทย์ ฌ ถกลาง, "สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา" วารสารวิสามัญศึกษา 3(มีนาคม 2513) : 3 - 10.

วิทยุ โสธร ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือบรรดาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียนตามระดับชั้น ตามวัย ตามความสนใจของนักเรียน และตามความต้องการของสังคมทั้งนี้รวมทั้งประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกเวลาเรียนตามปกติในโรงเรียน¹

และสุมิตร คุณานุกร ก็กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึงโครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนใหม่ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้²

สรุปแล้วหลักสูตร คือเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งมวลประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ใหญ่เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามลำดับชั้น ตามวัย ตามความรู้พื้นฐาน ตามความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่สังคมต้องการหรือตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

โครงสร้างของหลักสูตร

ในการวางหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร เป็นสำคัญ เพราะองค์ประกอบหรือโครงสร้างของหลักสูตรจะเป็นเครื่องชี้แนวทางของหลักสูตร ราฟ คัมบลิว ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 อย่างคือ

1. ความมุ่งหมายในการให้การศึกษา
2. เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน

¹วิทยุ โสธร, หลักบริหาร การศึกษา (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2516) หน้า 278.

²สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2518) หน้า 2.

3. กระบวนการ เรียนการสอน

4. การประเมินผลการเรียนการสอน¹

ส่วน พจน ๑ สะเพียรชัย กล่าวว่า หลักสูตรนั้นมีโครงสร้างใหญ่ ๆ 6 ส่วน

คือ

1. ปรัชญาและปัญหา

2. ความมุ่งหมาย

3. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับสอนแต่ละวิชา

4. กระบวนการ เรียนการสอน

5. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

6. การบริหารหลักสูตรและบริการวิชาการ²

แต่โดยสรุปแล้วโครงสร้างของหลักสูตรจะมีอยู่ 4 อย่างคือ วัตถุประสงค์ เป็นอันดับแรก วัตถุประสงค์นี้มีทั้งวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา อันดับที่สองคือ เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน อันดับที่สามคือ กระบวนการเรียน การสอน และอันดับสุดท้ายคือการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรทั้งสี่อย่างนี้ต่างก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งของหลักสูตร จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้เลย พจน ๑ สะเพียรชัย กล่าวว่า ความมุ่งหมายจะเปรียบ ได้กับเข็มทิศชี้ทิศทางให้คนเดินทาง เนื้อหาวิชาคือมวลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมประจำตัวของผูเรียนที่ผ่านหลักสูตรนั้น ๆ ไปแล้ว อัตราเวลาเรียน คือการจัดจำนวนชั่วโมงของการเรียนการสอน หรือจำนวน

¹Ralph W. Tyler, Basic Principle of Curriculum and Instruction (Chicago : The Univesity of Chicago Press, 1969), pp. 1-2.

²พจน ๑ สะเพียรชัย, "โครงสร้างของหลักสูตรทั่วไป" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 2(กันยายน 2515) : 71 - 78.

หน่วยกิตให้พอเหมาะ¹ กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้นั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน และครูจะนำเอาโครงการของหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปปฏิบัติให้เกิดผล สิ่งสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรมาใช้ คือการสอน ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญมาก เพราะถ้าหากครูได้ศึกษาหลักสูตรอย่างถ่องแท้ เข้าใจ สามารถทำโครงการสอนเตรียมการสอนได้เป็นอย่างดี การนำหลักสูตรไปใช้ก็จะล้มเหลวได้ผล ความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน และครู เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนนี้ สุมิตร คุณานุภกร กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูเปรียบเหมือนหนู ส่วนนักวิชาการผู้ร่างหลักสูตรเปรียบเหมือนราชสีห์ ถ้าราชสีห์จำเป็นต้องพึ่งพญานาค นักวิชาการก็จำเป็นต้องพึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูฉันนั้น ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วหลักสูตรจะไม่บรรลุผลได้เลย² องค์ประกอบสุดท้ายคือการประเมินผลหลักสูตร เป็นขบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายการศึกษาหรือไม่ อย่างไร และนำผลมาหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น นั่นคือเป็นการนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรใหม่ประสิทธิภาพ เรียกว่า การพัฒนาหลักสูตร

เหตุที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรก็เพราะว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความรู้ใหม่ ๆ ถูกค้นพบอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีการพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาในหลักสูตรก็จะเป็นเรื่องเก่า ๆ และล้าสมัย ไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ของโลก จึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกความรู้ที่จะให้เด็กได้รับ การหาวิชาใหม่ทดแทนวิชาเดิมให้นักเรียนเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โรงเรียนก็ต้องเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม เช่น นโยบายของโรงเรียน ระเบียบวินัยของโรงเรียน เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ลอยด์ อี แมคเคย์รี และ สตีเฟน พี เฮนเคลย์ (Loyd E. Mcleary and Stephen P. Hencley) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรควรมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

¹ เล่มเดียวกัน. หน้า 71 - 78.

² สุมิตร คุณานุภกร, หลักสูตรและการสอน. หน้า 168.

1. กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ที่แน่นอน และควรเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ที่ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้
2. เก็บสะสมเนื้อหา แล้วเลือกจัดเนื้อหา ประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เนื้อหาควรจะยึดหยุ่นได้และเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสังคม
3. การนำหลักสูตรไปใช้ ครูจะเป็นผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจเรื่องเนื้อหา ในหลักสูตร¹

ส่วนสมิทร คุณานุกร กล่าวว่า ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ควรจะมีลำดับขั้นดังนี้คือ ในขั้นแรกต้องมีการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร เสร็จแล้วขั้นที่สอง จึงจะทำการเลือกเนื้อหาวิชา จัดเนื้อหาวิชา ต่อมาในขั้นที่สาม เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นที่สี่ขั้นสุดท้ายเป็นการประเมินผลหลักสูตร เพื่อความมีผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่²

ฮิลดา ตาบา (Hilda Taba) กล่าวว่า ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร มี 7 ขั้นตอนด้วยกัน คือ วิเคราะห์ความต้องการ กำหนดวัตถุประสงค์, เลือกเนื้อหาวิชา, จัดเนื้อหาวิชา, เลือกประสบการณ์การเรียนรู้, จัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่, และกำหนดวิธีการประเมินผล³ จะเห็นได้ว่า ตาบา ได้แยกขั้นตอนให้ย่อยออกไป เพื่อให้ลำดับขั้นชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าหากจะยุบรวมกันก็ยังคงเหลือเพียงสี่ขั้นตอนเท่านั้น

¹Lloyd F. Mcleary and Stephen P. Hencley, Secondary School Administration (New York : Dold Mead and Co., 1970), pp. 28 -

30.

²สมิทร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน. หน้า 5-6.

³Hilda Taba, Curriculum : Theory and Practice (New York : Harcourt, Brace and World, Inc., 1962), p. 12.

ส่วน กาเลน เจ เซเลอร์ และวิลเลียม เอ็ม อเล็กซานเดอร์ (Galen J. Saylor and William M. Alexander) ได้กำหนดลำดับขั้นในการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า จะต้องสำรวจและศึกษาข้อมูล เสร็จแล้วกำหนดวัตถุประสงค์, กำหนดแบบของหลักสูตรที่จะใช้, นำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน แล้วจึงประเมินผลหลักสูตร¹

การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญมาก ออเดรย์ นิโคลส์ และเอส โฮวาร์ด นิโคลส์ (Audrey Nicholls and S. Howard Nicholls) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ การสร้างหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงหลักสูตรรกรักษา ความมีเหตุผล เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนเข้าใจและสามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สำคัญคือการพัฒนาหลักสูตรไม่ใช่หน้าที่รับผิดชอบของนักวิชาการ หรือผู้บริหารเท่านั้น แต่ครูผู้สอนในโรงเรียน ก็ควรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงด้วย อันจะมีผลทำให้ครูมีความคิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรมากขึ้น²

มีงานวิจัยที่สนับสนุนคำกล่าวนี้คือ นวีวรรณ กุหาภินันท์ ทำการวิจัยแล้วพบว่าในการปรับปรุงหลักสูตร อาจารย์ และหัวหน้าหมวดวิชา อย่างมีส่วนร่วมในการปรับปรุง

¹Galen J. Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School. (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1974), pp. 250 - 263.

²Audrey Nicholls and S. Howard Nicholls, Developing a Curriculum : A Practice Guide (London : George Allen and Unwin, Ltd., 1972), pp. 97 - 99.

หลักสูตรด้วย¹ และอภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์ ก็พบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย คีษานีเทศก์วิชาภาษาไทย และนักเรียน อยากมีส่วนร่วมในการปรับปรุง แก้ไข หลักสูตรภาษาไทยด้วย²

ส่วนรอยัล เจ เมอร์เซ (Royal J. Mersey) กล่าวว่า ครูมักไม่ค่อยชอบให้มีการเขียนหลักสูตรใหม่ขึ้นมาใช้แทนหลักสูตรเก่า แต่สนับสนุนให้มีการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้น การปรับปรุงหลักสูตรนั้น ครอบคลุมไปถึงการเลือกหนังสือประกอบการสอน หนังสือแบบฝึกหัด รวมทั้งการพิจารณาจุดมุ่งหมายเฉพาะและจุดมุ่งหมายทั่วไป³

การนำหลักสูตร ไปใช้

หลักสูตรเปรียบเสมือนแบบแปลนของการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรบอกได้ว่า วัตถุประสงค์ที่ต้องการมีอะไรบ้าง จะใช้อะไร เป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการเรียนการสอนจะจัดเตรียมอะไร เข้ามาช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนยุทธศาสตร์ ของการศึกษาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ ซึ่งนั้นต้องขึ้นอยู่กับ การนำหลักสูตรไปใช้ การนำหลักสูตรไปใช้จะ เกี่ยวข้องกันทั้งผู้บริหาร และครูผู้สอน ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่บริหารทางคานาวิชาการ ครูผู้สอนก็จะต้องเตรียม

¹ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, "หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับ ป.ศ.ชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. หน้า 91.

²อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2518 หมวดวิชาภาษาไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. หน้า ง.

³Royal J. Mersey, Improving English Instruction, Allyn and Bacon Inc., Boston, 1965), p. 7.

การให้พรอม สุมิตร คุณานุกร กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะประกอบด้วยกิจกรรม 3 อย่างคือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือการตีความหมายและกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร โดยจะออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตร คือโครงการสอนและประมวลการสอน

2. การจัดสภาพปัจจัยต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมาย เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ การจัดการางสอน และการจัดครูเขาสอน

3. การสอน ผู้มีบทบาทสำคัญคือครู หลักสูตรจะไม่สัมฤทธิ์ผลเลย ถ้าการสอนของครูล้มเหลว ครูจะต้องสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเลือกวิธีสอนให้เหมาะสม¹

ดิลก บุญเรืองรอด ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีคุณภาพเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ เหมือนกับ สุมิตร คุณานุกร คือ เริ่มต้นด้วยการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้ววางแผนการใช้หลักสูตร และการบริหารการสอน แต่ ดิลก บุญเรืองรอด ได้แบ่งย่อยลงไปเป็น 12 ขั้นตอนคือ

1. การทำความเข้าใจหลักสูตรโดยทั่วไป ซึ่งครูจะต้องศึกษาหลักสูตรทั้งฉบับ ไม่ใช่ศึกษาเฉพาะวิชาที่รับผิดชอบ

2. การวิเคราะห์หลักสูตร โดยการวิเคราะห์ความมุ่งหมายกับเนื้อหา

3. การพิจารณากิจกรรมเพื่อสร้างบูรณาการ

4. การจัดโปรแกรมการสอน ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย งาน, บุคคล, อุปกรณ์, อาคารสถานที่, ผู้เรียน และเวลา

¹สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน หน้า 131 - 132.

5. การจัดตารางสอน ซึ่งรวมทั้งงานที่ต้องทำเป็นกลุ่ม และตารางงานสอน
6. การวางแผนการสอนส่วนบุคคล
7. การวางแผนการสอนร่วมกัน ชั้นนี้เป็นชั้นที่สำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวิชาอันจะส่งผลไปยังผู้เรียนทำให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง
8. การศึกษาความพร้อมของผู้เรียน
9. การสอน
10. การประชุมประสานงานสอนทุกสัปดาห์
11. การประเมินผล
12. การปรับปรุงการเรียนการสอน¹

ปัญหาที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้

เนื่องจากหลักสูตรการฝึกหัดครูของสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. 2519 เพิ่งจะเริ่มใช้มาเพียง 3 ปี จึงยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับนี้ แต่ก็ได้มีเอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของการใช้หลักสูตรฉบับก่อน ๆ ทั้งหลักสูตรระดับอื่นที่พอจะเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดังต่อไปนี้

จากการสัมมนา ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ของสถานฝึกหัดครู เมื่อ 23-27 สิงหาคม 2515 ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกหัดครูไว้ว่า หลักสูตรการฝึกหัดครูทุกระดับมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไป มากกว่าที่จะส่งเสริมให้นำไปปรับปรุงสมรรถภาพในการสอน ความมุ่งหมายที่เขียนไว้ก็กว้างเกินไป ยากที่จะนำไปปฏิบัติได้ เนื้อหาในหลักสูตรก็ไม่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น หลักสูตรการฝึกหัดครูควรเป็นหลักสูตรที่ยืดหยุ่นได้ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันโดย

¹ดิลล บุญเรืองรอด "การใช้หลักสูตรและการบริหารงานสอน" คุรุปริทัศน์ 3(กุมภาพันธ์ 2521) : 42 - 51.

โดยตลอดทุกท้องถิ่น¹

ส่วน พันธุ์ หันนาคินทร์ โคกกล่าวถึงหลักสูตร การฝึกหัดครูว่า น่าจะได้เน้นที่ การเตรียมครูเพื่อไปเป็นผู้นำในชนบทนอกเหนือไปจากการทำหน้าที่สอนในโรงเรียนแต่ เพียงอย่างเดียว เพราะประชาชนในชนบทมีความต้องการและความเป็นอยู่แตกต่าง ไปจากความเป็นอยู่ในเมือง²

ในปี 2513 ได้มีคณะวิจัยชาวต่างประเทศมาวิจัย เกี่ยวกับการฝึกหัดครูใน ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตร การฝึกหัดครูนั้นมี เนื้อหาไม่ตรงกับจุดมุ่งหมาย ที่วางไว้ ในเนื้อหาที่ไม่ได้เน้นปัญหาทางสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต วิชาที่ให้เรียน ก็มีมากเกินไปและไม่สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน บางวิชามีเนื้อหาซ้ำซ้อนไม่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะ วิชาการศึกษาให้เรียนกว้างเกินไป วิชาที่เกี่ยวข้องวิช้สอนก็มากเกินไป ทั้งเนื้อหา และวิธีการก็เอามาจากต่างประเทศ เรื่องของไทย ๆ มีน้อย ไม่แน่ใจว่าเมื่อผู้เรียน สำเร็จการศึกษาแล้วจะมีมาตรฐานและคุณค่าทางวิชาชีพดีพอหรือไม่ และเนื่องจาก หลักสูตร การฝึกหัดครูนี้ ใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศ จึงมีผลทำให้การผลิตครูไม่ตรง กับความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังขาดเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์การสอน กำลังคน และงบประมาณก็ไม่เพียงพอ วิธีการสอนของครูก็ใช้การปาฐกถาเป็นหลัก คณะวิจัยได้เสนอแนะว่าควรจัดให้มีวิชาการพัฒนาหลักสูตร (The Curriculum Development Programs) บรรจุอยู่ในหลักสูตรด้วย และเปิดโอกาสให้ครูทุกระดับ

¹คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, "การฝึกหัดครูในประเทศไทย" เอกสารประกอบการสัมมนาผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ของสถานฝึกหัดครู (พระนคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2515) หน้า 32 - 35.

²พันธุ์ หันนาคินทร์, ข้อเสนอแนะในการบริหารงานของสถาบันผลิตครู (พิษณุโลก : วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก, 2511) หน้า 8.

มามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ยังเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาหลักสูตรแห่งชาติ (National Curriculum Development Center) เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่องกัน¹

นอกจากงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร การฝึกหัดครู ของคณะวิจัยชาวต่างประเทศแล้ว ยังมีงานวิจัยของคนไทยที่เกี่ยวกับหลักสูตร การฝึกหัดครู และพบปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน คือ สายสมร เนตรเพงกิจ พบว่า ความมุ่งหมายของหลักสูตรที่ใช้ในสถาบันฝึกหัดครู ระดับปริญญาตรีไม่ชัดเจน อัตราส่วนระหว่างวิชาการศึกษาทั่วไป วิชาชีพครู และวิชาเฉพาะไม่เหมาะสม หลักสูตรบรรจุเนื้อหามากเกินไป ทั้งไม่มีรายละเอียดพอ ประมวลการสอนที่ใช้อยู่ก็ไม่รัดกุม เนื้อหาที่บรรจุอยู่ในประมวลการสอนก็มากเกินไปจนสอนไม่ทันตามหลักสูตร และเนื้อหาวิชาที่ล้าสมัย ไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก²

เกี่ยวกับหลักสูตรภาษาไทยของการฝึกหัดครูโดยตรง ก็ได้มีผู้วิจัยไว้หลายท่าน ปัญหาที่พบก็มีหลายด้าน เช่น คำนวณสัดส่วนของหลักสูตร ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรจะต้องเขียนให้ละเอียด และสามารถแปลเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้³ ส่วน ผกาศรี หงส์นาค พบว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาภาษาไทย

¹บ้านสมเด็จเจ้าพระยา, วิทยาลัยครู, สรุปรายงานการวิจัยของคณะวิจัยชาวต่างประเทศเกี่ยวกับการฝึกหัดครูในประเทศไทย (พระนคร : วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2515) หน้า 6 - 12.

²สายสมร เนตรเพงกิจ, "การจัดการสอนในสถาบันฝึกหัดครูชั้นปริญญาตรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2506. หน้า 87.

³ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, "หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับ ป.กศ.ชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" หน้า 91.

ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา¹ ส่วน สุพจน์ พุทชะวัน พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรภาษาไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามหุทธศักราช 2508 เป็นจุดมุ่งหมายที่มุ่งสนองความต้องการทางด้านสังคม ปรัชญา จีวิทยา และสนองความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดี แต่ที่ที่เป็นปัญหาคือครูไม่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างครบถ้วน เพราะไม่ได้นำเอาความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไปใช้ในการประเมินผล²

นอกจากด้านวัตถุประสงค์ ก็มีปัญหาทางด้านเนื้อหา มักจะพบว่า เนื้อหาในหลักสูตรมากเกินไป หรือเนื้อหาเหมาะสมดีแต่ก็ไม่เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ ก็พบว่า รายวิชาที่กำหนดในหลักสูตรมีความยากง่ายปานกลาง แต่มีความซ้ำซากมาก และเนื้อหาไม่สอดคล้องกับอัตราเวลาที่กำหนดไว้³ ส่วนณาศรี หงส์นาค พบว่า เนื้อหาในหลักสูตรมีมากเกินไปทำให้ครูสอนไม่ทันตามหลักสูตร และนักศึกษาก็พบกับปัญหาที่เนื้อหาวิชาหลักภาษาเข้าใจยาก ต้องการให้ครูสอนใช้กิจกรรมและอุปกรณ์ประกอบ เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น⁴ และสฤพรรัตน์ พูลสวัสดิ์ ก็ได้ทำการวิจัยและพบว่าครูต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนหนังสือประกอบการสอน และเนื้อหา

¹ณาศรี หงส์นาค, "การเรียนการสอนหลักภาษาไทยในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. หน้า จ.

²สุพจน์ พุทชะวัน "การวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตรภาษาไทยระดับป.กศ. พุทธศักราช 2508" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2515 หน้า 105 - 108.

³ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, "หลักสูตรภาษาไทยระดับ ป.กศ.ชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร." หน้า 90.

⁴ณาศรี หงส์นาค, "การเรียนการสอนหลักภาษาไทยในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา." หน้า จ.

ในหลักสูตรมากเกินไป ทำให้ครูจำเป็นต้องใช้การสอนแบบบรรยายเป็นพื้น¹

และสุพจน์ พุกษะวัน ยังพบอีกว่า ในการสอนหลักภาษาและการใช้ภาษา ครูยังใช้วิธีการสอนไม่ถูกต้อง แม้ว่าจะมีการฝึกทักษะทั้ง 4 คือ อ่าน พูด ฟัง เขียน ในระดับปานกลาง ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ภาษาไทยในรายละเอียดต่าง ๆ พอที่จะเป็น ครูภาษาไทยในระดับประถมศึกษาได้ ในหลักสูตรนั้นเน้นการวัดผลในเรื่องการนำไปใช้ แต่ครูก็ยังวัดผลในด้านความรู้ความจำเป็นส่วนใหญ่²

งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรภาษาไทยแต่เป็นหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา ที่พอจะใช้เป็นแนวทางได้ ก็มีผู้วิจัยและพบปัญหาคือ ในปี 2517 มงคลวรรณ ทองสุขโขทัย ได้วิจัยและพบว่าปัญหาที่มีอยู่คือ ประมวลการสอนและเอกสารประกอบการเรียนมีไม่เพียงพอ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน จึงต้องการให้มีการปรับปรุงวัสดุ ประกอบหลักสูตร หนังสือแบบเรียนภาษาไทย³ และอภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์ ได้ทำการวิจัยในปี 2518 ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหากับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหมวดภาษาไทย มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง แต่เนื้อหาบางตอนต้องปรับปรุงให้ทันสมัย น่าสนใจ และเหมาะสมกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน แบบเรียนที่ใช้อยู่ก็ควรที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น มีมาตรฐาน ทันสมัย และน่าสนใจ มีเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกันในระดับต่าง ๆ⁴

¹ สฤตรัตน์ พูลสวัสดิ์ "การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสอนวิชาภาษาไทย ป.กศ. ในสถาบันฝึกหัดครูทั่วประเทศ พ.ศ. 2507" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2507. หน้า 105.

² สุพจน์ พุกษะวัน. "การวิเคราะห์และประเมินผลหลักสูตรภาษาไทยระดับ ป.กศ. พุทธศักราช 2508" หน้า 90.

³ มงคลวรรณ ทองสุขโขทัย, "ปัญหาการสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. หน้า 101.

⁴ อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์. "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยค มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 หมวดวิชาภาษาไทย." หน้า จ.

นอกจากนี้ ลดาวัลย์ มาลยะวงศ์ ได้ทำการศึกษาและวิจัยเรื่อง "สภาพ การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง : ทักษะของครู" เมื่อปี พ.ศ. 2517 แม้ว่าจะเป็นการศึกษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาไทย แต่ก็เป็นวิชาสาขาหนึ่งในหลักสูตร การฝึกหัดครูที่อาจเป็นแนวทางพิจารณาได้ ผลการวิจัย พบปัญหาหลายอย่างคือ วิชา ในหลักสูตรบางวิชาากเกินไป และบางวิชาางายเกินไป บางวิชาเนื้อหาซ้ำซ้อนกันใน ระดับ ป.กศ. บางวิชาที่เป็นวิชาเลือก เปิดสอนไม่ได้เพราะไม่มีอาจารย์ที่ถนัดสอน ในวิชานั้น ๆ เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนก็มากจนเกินไป ไม่สอดคล้องกับเวลาที่กำหนดให้ การทำเอกสาร ประกอบการสอนก็ไม่ได้รับความสะดวกจากวิทยาลัย ปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่พบ คือ ขาดแหล่งวิชาที่จะค้นคว้าเพิ่มเติม และอาจารย์ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงหลักสูตรด้วย¹

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในต่างประเทศ มีงานวิจัยที่พอจะศึกษาเป็นแนว ทางได้ดังนี้คือ

ชาร์เลน สมิธ มิทเชลล์ (Charlen Smith Mitchell) ได้ทำการ ศึกษาวิจัยเรื่อง "ทฤษฎีหลักสูตรสำหรับนักเรียนฝึกหัดครูที่จะออกไปสอนในโรงเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น" ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ควรบรรจุในหลักสูตร การ ฝึกหัดครูระดับนี้ ได้แก่ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการสอน ทฤษฎีหลักสูตร ปรัชญาการ ศึกษา และความรู้ทางการศึกษา พร้อมทั้งได้เสนอความคิดเห็นว่า ควรจะได้มีการ ปรับปรุงเนื้อหาทางด้านวิชาการของหลักสูตรให้ดีกว่านี้ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้สามารถนำ ไปสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้ดียิ่งขึ้น²

¹ลดาวัลย์ มาลยะวงศ์, สภาพการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง : ทักษะของครู (เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 168 หน่วยศึกษา นิเทศก รมการฝึกหัดครู, 2518) หน้า 79 - 89.

²Charlen Smith Mitchell, "A Theoretical Teacher Education Curriculum for the Middle School," Dissertation Abstracts International, Vol. 33 No. 2 August, 1972, pp. 555 A - 556 A.

จอร์จ อาร์เทอร์ เกรแฮม (George Arthur Graham) ได้ศึกษาโปรแกรมสำหรับปริญญาชั้นสูงในคณะศึกษาศาสตร์ในประเทศแคนาดา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ขอบเขตของการศึกษาทั่ว ๆ ไปดีแล้ว แต่รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่านี้ โดยเน้นทั้งด้านการปฏิบัติพอ ๆ กับด้านเนื้อหา การกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกในหลักสูตร ควรปรับปรุงเช่นกัน โดยบังคับให้เรียนวิชาอื่นบ้าง ไม่บังคับเฉพาะวิชาการศึกษาเท่านั้น การเรียนการสอนก็สามารถปรับปรุงได้โดยการจัดกิจกรรม เช่น การสัมมนาในชั้น การประชุมปฏิบัติการ การศึกษานอกสถานที่¹

ดอนนา มารี รูคอล์ฟ (Donna Marie Rudolph) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การปรับปรุงการออกแบบหลักสูตรสำหรับการศึกษาในระดับฝึกหัดครูที่สอนเด็กในระยะต้น" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดหลักสูตรสำหรับนักศึกษาในระดับฝึกหัดครู ซึ่งจะต้องไปสอนเด็กในระยะต้น ๆ นั้น จะต้องประกอบด้วยหลักปรัชญาที่แน่นอน คำนึงถึงภูมิหลังของวัฒนธรรม อิทธิพลของสังคม อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม หลักการสอน ความมุ่งหมาย การวัดผลพัฒนาการของเด็กแต่ละคน และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของผู้เป็นครู และการศึกษาของนักเรียนที่จะออกไปสอนเด็กชั้นต้น ๆ เหล่านั้น²

¹ George Arthur Graham, "A Study of Programs for Advanced Degrees in Schools of Education in Canada," Dissertation Abstracts Vol. XXI No. 6, 1960 p. 2215.

² Donna Marie Rudolph, "The Development of A Curriculum Design for Early Childhood Teachers Education," Dissertation Abstracts International, Vol. 33. No. 2 August, 1972, pp. 559 A-560 A.

ในปี 1973 โทมัส วิลเลียม มิลเลอร์ (Thomas William Miller) ได้ทำการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาหลักสูตรในโครงการแคนาดาตะวันตก ผลการวิเคราะห์พบว่า ครูที่เข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เป็นผู้ส่งเสริมขอบเขตพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร 10 ประการอย่างมากมาย สามารถสอนโดยเข้าใจหลักสูตร ได้ดีกว่าครูที่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตร สามารถแก้ไขเนื้อหาทางวิชาการได้ดีกว่า เพราะมีประสบการณ์ทางการสอนมาก ทำให้มีผลดีต่อการเรียนการสอน¹

เจมส์ ลเล็กซานเดอร์ มัวร์ (James Alexander Muir) ได้วิจัยเรื่อง "ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรในวิทยาลัยชุมชนเยอรมัน : การศึกษาเฉพาะกรณี" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การสร้างหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนนั้นสร้างขึ้นจากความต้องการของท้องถิ่น โดยพัฒนาเป็นรายวิชาไป ผู้มีบทบาทคือครูผู้สอน การตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้พยายามให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดแต่เนื้อหาในหลักสูตรทั้งวิชาเลือกและวิชาบังคับได้ถูกเลือกและตัดสินตามกฎของรัฐ การใช้หลักสูตรมีอยู่ 2 ทางคือ ใช้ในโรงเรียน และใช้โดยรัฐ²

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าในหลักสูตรฉบับก่อน ๆ ได้พบปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักสูตร ไปใช้หลายด้าน เช่นด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา ยัตรา

¹ Thomas William Miller, "An Analysis of Teacher Participation in Curriculum Development for Project Canada West," Dissertation Abstracts International. Vol. 33 No. 10. April, 1973 pp. 5476 A - 5477 A.

² James Alexander Muir, "Curriculum Development Practices in Germanna Community College - A Case Study," Dissertation Abstracts International Vol. 33 No. 7 January, 1973 pp. 3263 A - 3264 A.

เวลาเรียน และการเรียนการสอน แต่การวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร การฝึกหัดครูของสภา
การฝึกหัดครู พ.ศ. 2519 ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยไว้เลย จึงคาดว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะ
เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องของพอสมควร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย